

Tarixin tədrisində innovasiyalardan istifadə

Bu metodla aparılan dərslər şagirdlər üçün cəlbedici və yaddaqalan olur

Ülviyyə OSMANOVA,
*İsmayılı şəhər E.Məmmədov adına
3 nömrəli məktəb-liseyin tarix müəllimi*

“Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası” təhsil sahəsində bir sıra istiqamətlə yanaşı, insan resurslarının inkişaf etdirilməsini də nəzərdə tutur. Bu da innovativ təlim metodlarını tətbiq edən təhsilverənlərin peşəkarlığının yüksəldilməsi, təhsilalanların nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə yeni sistemlərin qurulmasını tələb edir.

Innovasiyaların obyektinə bir neçə problem daxildir. Bunlara öyrənməyə olan marağı artırmaq, təlimin sürətini yüksəltmək, vaxt itkisini necə aradan qaldırmaq və s. misal göstərmək olar. Innovasiya cəmiyyətinin aparıcı qüvvəsi məhz təhsil sistemi olur.

Innovativ təhsilin əsas məqsədi şagirdlərin qazandıqları bacarıqların tətbiqi əsasında əlavə biliklərin mənimsənilməsidir.

Tarix fənni kurikulumlarının obyektini hazırda və gələcəkdə şagirdlərin düşülmüş şəkildə fəaliyyətləri üçün lazım olan bilik və bacarıqlardır. Bu, fənlər və ictimai düşüncəni inkişaf etdirmək, şəxsiyyətli vətəndaş olmağı öyrətmək, keçmiş, indiki və gələcək zaman arasında bağlılığı başa düşmək üçün mühümdür.

Tarix fənninin tədrisinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə texnologiyalardan istifadə ilə layihə hazırlamaq, müzakirələr aparmaq, səhnələşdirmək təlimə marağı artırır. Vasitə kimi video, audio proqramları və lazer disk, kompüter proqramları, təhsil sahəsində texnologiyaların yeni formaları innovasiyalardan istifadə sahəsində mühüm rol oynayır.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin “Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları)”nın təsdiq edilməsi haqqında 3 iyun 2010-cu il tarixli, 103 nömrəli qərarı ilə respublikanın ümumorta və tam orta təhsil məktəblərində ümumi tarix və Azərbaycan tarixinin müstəqil fənni kimi öyrənilməsinin davam etdirilməsi nəzərdə tutulmuş və buna uyğun olaraq standartlar müəyyənləşdirilmişdir.

V - IX siniflərin Azərbaycan tarixi proqramları ilə tanışlıqdan görünür ki, V sinifdə informasiya texnologiyalarından, audiovizual vasitələrdən istifadə öz əksini tapmamışdır. Digər siniflərdə isə istifadə edilməsi məsləhət bilinən informasiya texnologiyaları konkret göstərilmiş, Azərbaycan tarixi fənni üzrə yeni multimedia elektron dərslik hazırlanaraq müəllimlərin istifadəsinə verilmişdir.

Şagirdlərin güclü əyani, bədii, canlı təfəkkürə malik olduqlarını nəzərə alaraq keçilən dərslərə onların görmə, eşitmə duyğularını, emosiya və təsəvvürlərini cəlb edən metodlardan istifadə edilməsi xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Mən innovasiyaların köməyiylə müxtəlif hazırlıqlı şagirdlərə fərqli yanaşma öyrətmə sistemini tətbiq etməklə qavrama qabiliyyətlərinə uyğun tapşırıqlar verirəm. Uşaqları qruplara ayırmaq kompüterdə optimal iş rejimi də qurmaq olar. Kompüter qarşısında təhsil alan şagird materialın verilmə və mənimsənilmə sürətini asan müəyyənləşdirə bilər. Uşağın öz sürət rejimində işləməsi yaxşı nəticə verir. Onun özünə inamı artır. Bu isə təlim əlverişli psixoloji iqlim yaradır. Mənim verdiyim suala sinifdəki şagirdlərin hamısı kompüter vasitəsilə eyni zamanda cavab verməklə dərs prosesində fəal iştirak edir, və dərs boyu şagirdlərin fəallığını saxlaya bilərəm.

Tədris apardığım siniflərdə diqqət verdiyim başqa sahələrdən biri də fənlərarası əlaqədir. Bununla bağlı bir sıra dərs modelləri hazırladım, onları sınaqdan keçirdim və nəticəsini analiz etdim. Şagirdlər dərsləri aydın şəkildə, əyləncəli şəkildə öyrənməyi daha üstün tuturlar.

1.Nümunə:

Kodisiyyə Babəkin
+ = ?
döyüşü edamı

Bu suala cavab tapmaq üçün ilk növbədə faktların vaxtlarını bilmək lazımdır. Kodisiyyə döyüşü 636-cı ildə ərəblərlə sasanilər arasında olub, Babəkin edamı isə 838-ci ildə Samirə şəhərində olmuşdur. Bu rəqəmləri topladıqdan sonra 1474 rəqəmi alınır.

Tarixi riyaziyyatın elə əsas mənalardan biri budur ki, hesabdan sonra alınan rəqəmdə hansı hadisənin baş verdiyini tapsınlar. 1474-cü ildə Uzun Həsənin Gürcüstana yürüşü olmuşdur. Demək misalın cavabı belə alınacaqdır.

Kodisiyyə Babəkin
+ = Uzun Həsənin Gürcüstana yürüşü
döyüşü edamı

Belə keçirdiyim dərslərlə şagirdlərə tarix fənnini daha çox sevdirmərəm. İKT-nin internet imkanlarından məhsuldarlıqla və şagirdin yüksək fəallığını nəzərə almaqla istifadə etmək tarix müəlliminin peşəkarlığından xəbər verir.

Təcrübə göstərir ki, təlim mövzusu ilə bağlı ən dəyərli, məqsədəuyğun materialları təsvir edən 4-5 internet səhifəsinin müəllim tərəfindən əvvəlcədən seçilərək şagirdlərə tövsiyə olunması daha səmərəli nəticələr verir.

Innovasiyaların tətbiqi ilə aparılan dərslər şagirdlər üçün çox cəlbedici və yaddaqalan olur. Multimedia vasitələri, avtomatlaşdırılmış öyrədici sistemlər, kompüter tədris proqramları, rəngarəng illüstrasiyalar şagirdlərin idrak fəallığına müsbət təsir göstərir və onların müxtəlif intellektual yarışmalarda göstərdikləri nəticələrin keyfiyyətini artırır. Hazırda Azərbaycan tarixinin tədrisində istifadə etmək üçün multimedia texnologiyası əsasında elektron dərslik çap edilmişdir. Tədrisin optimallaşdırılmasında ondan geniş istifadə olunur. Videotexnikadan və kompüterlə qarşılıqlı təsirə istinadən tarix üzrə proqram materiallarını yaxşı mənimsətmək üçün geniş imkanlar yaranır. Məktəblilər tarixi hadisələri müşahidə edir, bu hadisələrin iştirakçılara çevrilirlər. Kompüter ekranda rəngli təsvirlər almağa, onların ölçülərini, formasını, şəklini, rəngini dəyişməyə kömək göstərir.

Dərsdə giriş məqsədilə tədris videofilmlərinə illüstrativ material kimi müraciət olunması aydın və konkret məqsəd daşıyır. Məktəblilərin diqqəti səfərbər edilir, mövzu üzrə materiala maraq yaradılır. Nəticədə bilik və məlumatlar şüurlu şəkildə mənimsənilir və yaddaşa möhkəmləndirilir. Şüurlu qavranılmış bilik isə şagirdləri fəallığa sövq edir. Bu kimi dərsləri daha çox ilin əvvəlində, yaxud rübün başlanğıcında təşkil etmək məqsədəuyğundur. Bu cəhət xüsusilə diqqət mərkəzində olmalıdır. Bəzi filmlər, adətən, informasiya ilə yüklənir. Nəticədə informasiyanın çatdırılması sürəti məktəblilərin onu mənimsəmə imkanlarını üstələyir.

Təcrübə göstərir ki, adətən, sərbəstliyə alışmayan şagird başqasının təsiri altına tez düşür, heç bir təşəbbüskarlıq, müstəqillik göstərmir, həyatın nəbzini tuta bilmir. Belə halların qarşısını almaq üçün müəllimin rəhbərliyi altında innovasiyaların tətbiqinə geniş yer verilməlidir.